

Mesopotamië: Glyptiek

Paleolithicum en epipaleolithicum (+/- 700 000 - 10 000 vC)

Neolithicum (10 000 - 5 200 vC)

Proto-Neolithicum en A-Keramisch Neolithicum (10 000 - 7 000 vC)

Pre-Pottery Neolithic A (= PPNA): 10 000 - 8 700 vC

Pre-Pottery Neolithic B (= PPNB): 8 700 - 7 000 vC

Keramisch Neolithicum (1e helft 7e mill.)

Laat-Neolithicum en Chalcolithicum: 6 500 - 3 500 vC

* Anatolië: Haçilar-cultuur (6e mill.)

* Mesopotamië en Syrië

◦ Noord-Mesopotamië (Pre-Ubaidfase: 6 500 - 5 000vC)

> Hassuna-stijl (= Laat-Neolithicum/Vroeg-Chalcolithicum: +/- 6 500 - 6 000 vC)

> Samarra-stijl: 6 200 - 5 700 vC (vnl. Centraal en N-Irak)

> Halaf-stijl: +/- 6 000 - eind 6e/begin 5e mill vC (vnl in NW-Irak en Eufraat-gebied in Syrië)

* zegelafdrukken (om iets af te sluiten)

◦ aanduiding van "persoonlijke" eigendom

◦ Zuid-Mesopotamië: +/- 7e mill. - 3 700/3 600 vC = El-Ubaid fase

* Stempelzegels (niet in Z-Mesopotamië)

◦ vnl in de Noordelijke Ubaid (Tepe Gawra)

* tel-eenheden

◦ calculi / jetons

* Iran: 5 000 - 3 500/ 3 200 vC

* stempelzegels op Iraans plateau en laagvlakte (= N-Mesopotamië, >< Z-Mesopotamië)

◦ Susa I-stijl (ZW-Iran / Khuzistan-vlakte)

◦ Tall-i Bakun-stijl (Z-Iran; provincie Fars)

◦ Siyalk III / Hissar I-stijl: 1e helft 5e mill - eind 4e mill. (C en NO-Iran)

Uruk / Djemdet Nasr periode: 3 700/3 600 - 2 900 vC (Protohistorie/Proto-Sumerische periode)

> Uruk-periode: 3 700 - 3 200/3 100 vC

* Uruk VI: rol- en cylinderzegels

◦ info over religie, dagelijks leven, economie, militair, ideologie,...

* grote, zware rolzegels in hoogrelief

* motieven:

◦ jacht op wilde dieren (jager bijna altijd naakt)

◦ wilde en tamme dierenrijen en de priestervorst als goede herder

> voorstelling van uitbouw van nederzettingen; organisatie van landbouw en veeteelt ?

> Djemdet Nasr-periode: 3 200/3 100 - 3 000/2 900 vC

* motieven:

◦ jacht verdwijnt, vnl vreedzame rijen huisdieren

◦ cultus van Inanna

◦ dagelijks leven

* verlies aan technische kwaliteit (bewerking met boor: pointillisme)

* figuren worden slanker, meer schematisch streven naar geometrische stijl

◦ hoge, smalle zegels met lineaire motieven = brokaatstijl)

Oud-Sumerische periode: 2 900 - 2 336 vC

*motieven:

◦ strijd tussen dieren, heroïsche strijd ts mens en dier

> voorstelling van voortdurende machtsstrijd ts verschillende stadstaten?

- Stiermens
- Anzu motief

> Oud-Sumerische I-periode: 2 900 - 2 800/2 750 (= ED I)

* ED I: brokaatstijl: planten en dieren die aan textielpatronen doen denken

> Oud-Sumerische II-periode: 2 800/2 750 - 2 350 (= ED II - III)

* ED II:

- eerder lineaire en onbehouwens stijl met uitgelengde figuren

* ED III:

- terugkeer naar miniaturreliëf
- figuren massiever en beter gemodelleerd
- af en toe mythologische en rituele banketscenes

Akkadische periode: 2 335 - 2 193 vC

* zeker hoogtepunt

- rijk repertorium aan motieven en thema's
- hoge technische kwaliteit
- plastische stijl met degelijke modellering
- ook opschriften komen monumentaal over
- evenwichtige en klare compositie met duidelijk schikking
- minder vulmotieven

* aantal herkenbare goden

* iconografie staat los van de teksten

* twee essentiële thema's:

- strijd van de held tegen wilde dieren, met rustige overmacht van held op dier
  - > voorstelling van eenheidsrijk, stabilisering van politieke situatie?
  - > strijd van Gilgamesh of Enkidu of beide samen, tegen leeuwen en waterbuffels
  - > nieuw: dier dat bij achterpoten gegrepen wordt
  - > nieuw: spiegelachtige indeling van het zegel
- mythologische en religieuze taferelen
  - > Etanna-mythe: Etanna op rug van arend
  - > goden: Ishtar, Shamash, Ea, Adad
  - > nieuw: introductie-scene (wijziging in patroon: scheiding ts wereldlijke en religieuze macht: priesterklasse wint aan invloed)

Neo-Sumerische Periode: 2 230 - 2 006 vC (de Sumerische Renaissance)

> Guti-invalen (2 230 - 2 120 vC) en Gudea-tijd (+/- 2 150 vC)

> 3e Dynastie van Ur (2 112 - 2 004 vC)

* zekere monotonie

* visuele aspect van cosmologische begrippen is beperkt: rol overgenomen door literatuur

* inleidingsscène: gelovige voor godkoning (>< hoofdgod in Akkadische periode)

- godkoning:
  - > totaal andere kledij dan de gewone sterveling
  - > zelfde houding als tronende hoofdgod

Isin-Larsa periode (vanaf +/- 2 025 - 1 763 vC) & 1e Dynastie van Babylon (1 894 - 1 595 vC)

> Isin-tijd (2 017 - 1 794 vC) / Larsa (2 025 - 1 763 vC)

> 1e Dynastie van Babylon (1 894 - 1 595 vC)

* in begin: Neo-Sumerische motieven verdergezet, maar snel nieuwe motieven

* hoofdzakelijk religieuze voorstellingen

* zegels meestal gemaakt van hematiet

* motieven:

- overgenomen uit Akkadische periode:

- > koning/held in korte schort
- > koning drukt voet op vijand of dier
- > gevleugelde leeuwedraak
- > Shamashtype en Ishtar met knotsen ontspringend uit schouders
- ° *Overgenomen uit Noe-Sumerische periode*
  - > inleiding van de gelovige bij de tronende god of godkoning
- ° *Nieuwe motieven: o.a.*
  - > inleiding van de gelovige bij rechtstaande god
  - > naakte Ishtar; god met sikkelzwaard, god Marduk
  - > godensymbolen
  - > vulmotieven: apen, mannetjes met kromme benen, honden, vissen,...

Kassietische periode: 1 595 - 1 155 vC)

- * grootste deel van zegel ingenomen door opschrift (meestal gebed)
- * beperkt aantal figuren:
  - ° meestal 1 gelovige en 1 god
- * talrijke nevenmotieven of symbolen:
  - ° honden, bijen, sprinkhanen, liggende gazellen,...
  - ° kruisen en rosetten,...
- * over het algemeen zeer groot
- * boven- en onderaan afgezoomd door o.a. een fries van aaneengeschakelde driehoeken
- * veel zegels van faïence / frit